

Ribarstvo na našem južnom primorju

Josip Basioli, Zagreb

7. DUBROVAČKI ARHIPELAG

Čitav dubrovački arhipelag sastoji se od sedam otoka, koje je povjesničar Plinije nazvao Elafitskim otocima, i tim imenom se često i danas nazivaju. To su od sjeverozapada prema jugoistoku: Olipa, Jakljan, Šipan, Lopud, Koločep, Daksa i Lokrum. Osim njih u ovom se arhipelagu nalazi Tajan i još nekoliko manjih otočića sjeverno od Jakljana, zatim Ruda između Lopuda i Šipana i mali otočić Mrkan i Bobara pred Cavtatom. Od Elafitskih otoka nekad je za dubrovačku Republiku bio važan Šipan zbog poljoprivrede, Lopud zbog pomorstva, a Koločep uz pomorstvo i vinogradarstvo bio je važan i zbog ribolova i koraljarstva. Osvrnut ćemo se najprije na ribarstvo pojedinog naseljenog otoka ovog arhipelaga, kakvo je bilo u prošlosti a kakvo je danas:

ŠIPAN. To je najveći otok u dubrovačkom arhipelagu. Na svim njegovim obalama obavlja se danas mali priobalni ribolov mrežama stajačicama, najviše popunicama. Svud uokolo polažu se parangali za divlju ribu, i vrše. Novija lovišta plivarica za male plave ribe nalaze se u prolazu Harpota na zapadnoj strani otoka, a u jugoistočnom dijelu Prtuša i Kanal. Na ova se lovišta redaju u ljetnom ribolovu po ždrijebu svi ribari dubrovačkog primorja. — Mreže migavice se najviše istežu u jugoistočnom dijelu, u uvalama oko Sudurca.

Koncem XIV. stoljeća postojao je pri ribarnici Šipana pobirač carine od ribolova i prodaje ribe, što potvrđuje vrlo rano razvijeno ribarstvo. Učestali dolazak okolnih ribara na šipanska lovišta spominje se iz sredine prošlog stoljeća. Tada, dok još nije bilo jako razvijeno maslinarstvo stanovništvo otoka više se je bavilo ribolovom. Iz 1911. godine zabilježena su 173 sezonska ribara na otoku. Imali su 93 mreže stajačice za srdele, 92 druge mreže stajačice i 6 migavica. Te vrste ribolovnih sredstava održale su se na otoku sve do danas, samo u smanjenom obimu.

U Šipanskoj Luci je u 1922. godini osnovana ribarska zadruga, koja je obnovljena i iza Oslobođenja, i danas nosi glavninu ribolova otoka.

U 1892. godini utemeljena je u Šipanskoj Luci tvornica za preradu ribe po tvrtci Anglo-Bank iz Trsta. Kasnije ju je preuzeo neki domaći čovjek iz Šipanske Luke. Kapacitet prerade u tvornici iznosio je dnevno oko 2000 kg srdela. Usljed oskudice sirovine — svježih srdela — sa lokalnih lovišta, tvornica je kroz čitavo vrijeme svoga postojanja teško prolazila, i najzad u 1937 godini likvidirana. Spori i minimalni razvoj ribarstva na ovom području, uzrok je što šipanska tvornica nije obnovljena iza zadnjeg rata. Prevladala je lokacija za novu tvornicu u susjednom Slanom na kopnu, gdje je jača ribarska zadruga, i gdje gravitira lovina ribe dobrih zadruga iz Broca i Dola.

U sadašnje vrijeme ribari s otoka Šipana love godišnje oko 15 tona plave ribe, koja se otprema tvornici u Slanom, dok oko 5 t razne lovine troše sami ribari, i nešto se prodaju u naseljima otoka.

Ponovnim uvađanjem mreže plivarice za srdele u 1954. godini po zadružnoj ribarskoj organizaciji iz Šipanske Luke,

započet je jači lov srdela, ali općenito, zainteresiranost za ribarstvo i dalje je slaba.

LOPUD. Po svim uvalama otoka Lopuda love se ribe s migavicama. Najviše se pohađaju lovišta Pod Sekom i Pod Česvinom na sjeverozapadnoj i sjevernoj strani otoka. U uvalama Sutmiholjskoj i Šunju dolaze Koločepljani loviti s plivaricama za malu plavu ribu. Ponekad se u lopudskim uvalama pojavljuju tune, a love ih ribari iz raznih naselja dubrovačkog primorja.

Za vrijeme dubrovačke Republike na Lopudu je bio razvijen ribolov srdelarama (vojgama). Vojgari su lovili u lokalnim vodama, ali su odlazili i na druga područja, pa i oko Mljeta. U ribolovu su se redali po ždrijebu kojeg je propisala Dubrovačka republika. Tada su dolazili na lopudska lovišta i ribari iz Rijeke Dubrovačke i Brsečina. U 1911. godini Lopudani su imali 4 šabakuna, 3 potegače za srdele i 14 vojga. Između dva zadnja rata postepeno je napušteno ribarstvo uslijed slabijih domaćih lovišta plave ribe. Oživljavanjem turizma postepeno se je razvilo hotelijerstvo, pa su se Lopudani pretvarali iz privrednih ribara u sportske ribolovce, ili ribare samo za vlastitu potrošnju. Danas se najviše upotrebljavaju mreže stajačice, parangali i nekoliko migavica. Ima mnogo vrsnih sportskih ribolovaca. Lovina svih tih ribara i ribolovaca kreće se godišnje najviše do 10 t. Velik dio lovine troše sami ribari, a izvjestan dio pojavljuje se na lopudskoj ribarnici.

KOLOČEP. Oko ovog otoka nalaze se osrednja lovišta za malu plavu ribu, na zapadu kod rta Čavalika, na istoku kod rta Bulinjak i u uvali Kamenica s južne strane. Lovišta za migavice su u uvalama Mačus, Dondivan i Crvenoj Špilji. Uz to Koločepljani pohađaju i brojna lovišta riba uzduž čitavog dubrovačkog primorja.

Na napuštenom groblju u Koločepu nalaze se nadgrobni spomenici s pločama na kojima su uklesane ribarske osti, što svjedoči da su se Koločepljani vrlo rano zanimali s ribolovom.

Lov koralja od XV. do XVIII. stoljeća bio je vrlo unosno vrelo prihoda Koločepljana. Glavna nalazišta koralja nalazila su se oko susjednog otočića Sv. Andrije. Išli su na lov koralja i oko otoka Lastova. Poduzimali su koraljarske ekspedicije u Egejsko more i oko otoka Malte. U nekim godinama vadilo je koralj i do 40 družina, t. j. toliko brodova, sa tri do četiri čovjeka po svakom brodu. Zakupnici izvađenih koralja bili su Koločepljani ili Dubrovčani. Lastovljani su u nekim godinama vadili koralje za račun koločepljanskih zakupnika, ili su s njima sklapali udruženja. Lovine su bile obilne pa se razvio i izvoz koralja preko Dubrovnika u Italiju, Francusku i zemlje Levanta. Koločepljanin, pjesnik Vlaho Skvadrović je koncem XVII. stoljeća ostavio spomen na koločepljanske koraljare u jednoj pjesmi gdje veli: »Školjke nose i kamenice, drobni biser koje plode — I rumene još granice od koralja ke nahode — Što oni vade iz dubina sinja mora sred pučina«.

Sredinom XIX. stoljeća, kada još nije bilo razvijeno maslinarstvo, ribolov je bio glavno vrelo privređivanja otočana. Ribolov vojskama razvio se je vrlo rano. To su bila glavna ribolovna sredstva. Vojgari su odlazili uzduž čitavog zapadnog dijela dubrovačkog primorja. Koločepljani su u 1911. godini imali 22 ribarska broda i čamca sa dvije potegače za malu plavu ribu, jednim šabakunom i sa 132 mreže stajačice. U 1930. godini uvedene su plivarice za lov srdela. Iza zadnjeg rata vidi se napredak u motorizaciji ribarskih brodova. U 1958. godini bilo je 12 motoriziranih leuta i gajeta. Još u 1911. godini Koločepljani su bili okupljeni u ribarskoj zadruzi, koja je kasnije nestala, zatim obnovljena u 1937. godini, pa ponovo iza Oslobođenja. Ribari zadrugari nose danas težište ribarstva na otoku. Godišnja lovina ribe svih koločepljanskih ribara kreće se oko 80 t, od čega 60 t male plave ribe. Blizina Dubrovnika omogućava im prodaju skoro čitave lovine po vrlo povoljnim cijenama. Katkad usole manje količine srdela.

LOKRUM. U dubrovačkom Statutu iz 1272. godine spominje se povlastica opata lokrumskog samostana, da pred blagdan sv. Benedikta postavlja čuvara u Rijeci Dubrovačkoj (Ombli) i da daje izlovljavati tu uvalu.

Danas ribari iz Dubrovačke okolice i malobrojni ribari s Lokruma koriste dobro lovište gira zvano Bočina. Na lovištu Trstike love se manje mase srdela. U sjevernom dijelu otoka su Portoć i Skala, gdje se lovi riba s dna potegačama. S Lokruma stiže rijetka lovina ribe na dubrovačku ribarnicu.

Od nenaseljenih otoka dubrovačkog arhipelaga, ribari najviše pohađaju obale otoka Jakljana.

JAKLJAN. Na brakovima oko rta Biskupa, u jugozapadnom dijelu otoka Jakljana lovišta su za plivarice za male plave ribe. Od rta Dimović do hrđi Crna Seka dobra su lovišta za mreže stajačice za srdele. Uvale sjeverozapadnog dijela otoka, Lokardina i Jakljanska koriste se za ribolov migavicama. U uvali Lundžina još se nalaze tragovi ribnjaka u blizini ostataka samostana benediktinaca. Na lovišta za plivarice redaju se ribari iz svih naselja dubrovačkog primorja. Najučestalije dolaze ribari iz Šipanske Luke u lov s migavicama.

OLIPA I DAKSA nenaseljeni otočići ove skupine povremena su lovišta riba i nemaju naročito značenja u ribarstvu ovog arhipelaga.

Čitav arhipelag ne pokazuje u novije vrijeme naročito uspon u ribarstvu, zbog angažiranja u rentabilnijim, poljoprivrednim kulturama i zbog nestalnosti lovine male plave ribe.

IZVORI I LITERATURA:

F. Kurelac, Runje i pahuljice, Zagreb 1866.

L. Zore, O ribanju po dubrovačkoj okolici, Arhiv za povjestnicu jugoslavensku, sv. 10, Zagreb 1869.

V. Bogišić i K. Jireček, Liber Statutorum civitatis Ragusii, Monumenta hist. jur. meridionalum, Vol. 9, Zagreb 1904

I. Pastrović, Ribarski priručnik za 1913, Trst 1912.

F. Fortunić, Crtice o ribarstvu, Dubrovnik 1930.

V. Lisičar, Koločep nekoć i sada, Dubrovnik 1932.

P. Skok, Slavenstvo i romanstvo na jadranskim otocima, Zagreb 1950.